

**STÖD TILL MÄNNISKOR I
HUMANITÄRA KRISER**

Stöd till människor att överleva, återhämta sig och bygga upp sina liv i humanitära kriser

I en tid av geopolitisk osäkerhet, präglad av förändrade globala allianser och en övergång till en mer multipolär värld, står Europa vid ett avgörande vägskäl. I takt med att USA drar sig tillbaka från internationella samarbeten och minskar sitt bistånd och flyktingars skydd, omdefinierar även europeiska länder sina roller.

Samtidigt som humanitära behov och extrem fattigdom ökar och koncentreras till sköra och konfliktdrabbade stater, minskar biståndsbudgetarna. Det försvårar biståndets möjligheter att uppfylla sina mål: att leverera livräddande hjälp där den behövs som mest och etablera en väg mot hållbar utveckling. När följderna av kriser och konflikter inte hanteras, drivs människor på flykt – både inom konfliktdrabbade regioner och till andra delar av världen.

För att inte de framsteg som gjorts ska gå förlorade, och för att fortsätta driva utvecklingen framåt trots färre resurser, måste biståndet prioritera de största behoven och det som ger bäst effekt. Detta kräver en väl underbyggd analys kring var i världen biståndet ska användas, vad det ska användas till, hur det ska levereras och hur det ska finansieras.

Sverige har en lång tradition av humanitärt bistånd, investeringar i utveckling och fredsskapande insatser samt av att ta emot och skydda flyktingar. Trots egna ekonomiska och politiska utmaningar kan Sverige, som en del av Europa, visa ledarskap. Genom att ge bistånd till behövande samtidigt som vi använder diplomati för att ta itu med bakomliggande orsaker till konflikter kan Sverige bidra till att skapa förutsättningar för effektiva humanitära insatser och långsiktig utveckling. Ett sådant ledarskap innebär strategiska möjligheter för Sverige: att stärka våra internationella partnerskap, stödja stabilitet i fragila regioner och förstärka långvariga åtaganden för mänskliga rättigheter, global solidaritet och ansvarsdelning.

Anna Sundström
Generalsekreterare RESCUE Norden
International Rescue Committee (RESCUE)

PÅ FRAMSIDAN: I Sudan pågår världens största humanitära kris. På bilden syns Mountasse, 15 månader, tillsammans med mamma Safa och RESCUE:s medarbetare Maimouna vid vårt hälsocenter i Farchana, Tchad. Foto: Jacob Zocherman för RESCUE

Innehåll

Skydd i kris	1
SKYDDA DET INTERNATIONELLA HUMANITÄRA UTRYMMET.....	1
SATSA PÅ INNOVATIVA INSATSER MED BEVISAD EFFEKTIVITET	3
LÄGG GRUNDEN FÖR LÅNGSIKTIGT HÅLLBAR UTVECKLING.....	5
Framtidens bistånd.....	6
STÅ UPP FÖR SVERIGES ROLL I VÄRLDEN	6
PRIORITERA STÖD DÄR BEHOVEN ÄR SOM STÖRST	7
UPPRÄTTHÅLL ENGAGEMANG ÄVEN UNDER DE FACTO-STYRE	8
STÖTTA LOKALA AKTÖRER.....	8
STÅ UPP FÖR JÄMSTÄLLDHET	9
Skydd för människor på flykt.....	10
STÅ UPP FÖR RÄTTEN ATT SÖKA ASYL	10
GARANTERA RÄTTIGHETSSTYRD IMPLEMENTERING AV EU:S MIGRATIONS- OCH ASYLPAKT.....	12

Barn på flykt får kläder i Khan Younis, Gaza, som en del av RESCUE:s akuta insats. Genom vårt barnskyddsprogram stöttar vi konfliktdrabbade barn med deras grundläggande behov, psykosocialt stöd och skyddsinsatser. Foto: Mohammed Abo Samra för RESCUE

Skydd i kris

Skydda det internationella humanitära utrymmet

Glappet mellan humanitära behov och finansiering av stöd ökar, vilket kräver en mer omfattande och diversifierad finansiering av humanitärt bistånd. Men större resurser i sig räcker inte för att möta dagens allt mer komplexa humanitära kriser. Sverige måste stärka sina insatser för att skydda det humanitära utrymmet och nå människor i nöd.

Konflikter är den främsta orsaken till behov av humanitärt stöd på många platser ([RESCUE:s](#)

[Emergency Watchlist 2025](#)) och krig utkämpas i allt större utsträckning utan hänsyn till internationell rätt – med fler civila som offer.

Trots att internationell humanitär rätt ålägger krigförande parter att vidta åtgärder för att mildra effekterna av kriget på civila, verkar vi befinna oss i en era av straffrihet, med förödande konsekvenser för människor och samhällen runt om i världen. Dessutom använder parterna i konflikter i allt större

utsträckning livsnödvändigt bistånd som "vapen" i konflikt och blockerar nödhjälp från att nå behövande.

Krisdrabbade människor i konfliktområden i närmare 40 länder upplever för närvarande stora begränsningar av humanitärt tillträde. Det innebär att humanitära aktörers förmåga att leverera bistånd försvåras – antingen på grund av konflikt, byråkratiska hinder, och/eller att människor hindras från att få tillgång till hjälp på ett säkert sätt.

Enligt internationell humanitär rätt har parterna i en konflikt skyldighet att tillgodose civilas grundläggande behov eller, om de inte kan, att tillåta opartisk leverans av bistånd utan godtycklig förvägran. För att ta itu med brott mot internationell humanitär rätt behövs inte nya regler eller lagar, utan ett återupplivat engagemang för att de överenskomna principer som finns också upprätthålls.

Sverige bör använda alla diplomatiska medel för att skydda och utöka tillgången till drabbade samhällen, och för att uppmuntra och stödja efterlevnaden av internationell humanitär rätt och för ansvarsutkrävande för brott mot den.

Merparten av humanitärt tillträde säkras genom förhandlingar med humanitär personal i frontlinjen och inte genom statlig diplomati. Humanitära aktörer är särskilt lämpade att upprätthålla stöd i komplexa kontexter på grund av efterlevnad av humanitära principer, förtroende i lokalsamhällen, partnerskap samt expertis i tillträdesförhandlingar och riskhantering.

I sådana miljöer kan andra aktörer – till exempel regeringar, utvecklingsaktörer eller privata företag – mötas av misstänksamhet, fientlighet eller ha lägre risktolerans och därför inte kunna vara närvarande.

RESCUE:s rekommendationer

- **Sverige bör använda sin starka röst, bilateralt och som medlem i EU och FN, för att uppmuntra och stödja efterlevnaden av internationell humanitär rätt och för ansvarsutkrävande för brott mot den.**
- **Sverige bör rikta finansiering till att stärka förhandlingar om humanitärt tillträde och kapacitet att hantera risk, för humanitära arbetare vid frontlinjen.**
- **Sverige bör investera i innovativa, beprövade och kostnadseffektiva insatser för att maximera en begränsad biståndsbudget.**
- **Svensk biståndsfinansiering bör underlätta gemensamma insatser för humanitärt, utvecklings- och fredsbyggande arbete genom utformningen av riktlinjer, ansöknings- och rapporteringskriterier för genomförande aktörer.**

Förhandlingar om tillträde genom humanitär personal vid frontlinjen är en investering med låg kostnad och hög effektivitet som säkerställer att biståndet fortsätter att nå dem som behöver det mest. Sverige bör rikta finansiering till att stärka dessa insatser.

Satsa på innovativa insatser med bevisad effektivitet

Bristen på tillräckliga resurser innebär krav på oss alla att se till att svenskt bistånd är innovativt och kostnadseffektivt, i strävan att nå så många människor som möjligt.

Att tillhandahålla livräddande grundläggande stöd, såsom hälso- och sjukvård, mat, rent vatten och skydd, är avgörande för att bryta konfliktcykler, undvika spridningseffekter och uppnå hållbar fred och stabilitet. Krig och kris får konsekvenser långt bortom ett enskilt lands gränser. Bistånd är således en investering som också gynnar vårt eget land.

RESCUE är experter på att stödja människor i sårbara och konfliktdrabbade miljöer som ofta hör till de allra svåraste att nå. RESCUE:s forskning och lärdomar från programverksamhet visar att väl avvägda förändringar i finansiering och policy kan ge effekt i stor skala.

Effektiv bekämpning av smittspridning

Infektionssjukdomar kostar nästan 60 miljarder dollar per år globalt. Sjukdomsutbrott har inga nationella gränser och kan påverka oss alla. Men konfliktdrabbade befolkningar utan tillgång till statliga vaccinationsprogram är bland dem som löper störst risk.

Hos dessa grupper ökar spridning av sjukdomar som skulle kunna förebyggas med vaccin, på grund av en kombination av klimatförändringar, minskande vaccinationsnivåer och lågt förtroende för vaccinering. Mässlingsutbrott påverkar nu 57 länder, med 10 av de 13 hårdast drabbade länderna längst ner på den globala vaccinationslistan.

Det RESCUE-ledda REACH-konsortiet, finansierat av vaccinationsalliansen Gavi, utformades för att ta itu med denna utmaning – att minska vaccinationsglappet i Etiopien, Somalia, Sydsudan och Sudan. REACH-konsortiet drivs av ett nätverk av globala och lokala partners och arbetar för att nå dem som är utom räckhåll för statliga system och säkerställa att inga barn, var de än bor, lämnas utanför. REACH har förhandlat tillträde för att nå 96 procent av samhällena i svåråtkomliga områden i regionen.

Ökad tillgång till preventivmedel i krisdrabbade miljöer

Preventivmedel av hög kvalitet är en central del av akutvårdspaketet som ges inom RESCUE:s snabba respons i akuta kriser. Fokus ligger på egenvård och hjälp till självhjälp. Genom samarbete med partners för att tillhandahålla livräddande stöd inom sexuell- och reproduktiv hälsa kan vi nå människor i konflikt- och krisdrabbade miljöer som annars ofta saknar tillgång till sådan vård. Detta kan vara avgörande för att öka kvinnors autonomi vid akuta kriser.

RESCUE:s forskning och lärdomar från våra program visar även att exempelvis mödradödlighet nästan helt kan förebyggas genom investeringar i beprövade, kostnads-effektiva och skalbara preventivmedelsprogram.

RESCUE investerar i forskning för att designa, testa och skala upp nya lösningar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Det handlar om integrerade insatser där arbete för att öka jämställdhet och förändra sociala normer kombineras med att integrera preventivmedelsrådgivning i primärvården och förbättringar i leveranskedjan.

Förenklad undernäringssbehandling

256 miljoner människor upplever en livsmedelsförsörjning på krisnivå eller ännu värre (IPC 3+), med åtföljande ökning av undernäring bland barn. Barn som lider av akut undernäring löper elva gånger högre risk att dö än friska barn, och undernäring försämrar barns utveckling under lång tid med negativa effekter på utbildningsresultat, ekonomisk produktivitet och välbefinnande.

Behandling av undernäring är därför en viktig grund för framtida välmående och utveckling för individer, samhällen och länder.

RESCUE:s förenklade metod behandlar svårt och måttligt undernärda barn med en och samma produkt och med enklare diagnostik. Detta är särskilt viktigt i konflikt- och katastrofdrabbade områden där människor inte har tillgång till hälsokliniker. Förenklingen möjliggör en övergång från diagnos och behandling på klinik, till vård närmare hemmet i lokalsamhällen och genom vårdnadshavare.

Samtliga av RESCUE:s studier visar att 85–95 procent av de undernärda barnen tillfrisknar med denna förenklade metod, till en kostnad som är över 20 procent lägre.

Tidig respons i klimatrelaterade katastrofer

Klimatkrisens direkta och indirekta effekter slår hårt över hela världen och påverkar försörjningsmöjligheter, leveranskedjor, investeringar och tidigare framgångar i utveckling. Sårbara och konfliktdrabbade stater drabbas allra hårdast och upplever de mest extrema effekterna av klimatkrisen. De påverkas i högre grad av klimatchocker på grund av sämre motståndskraft och underliggande sårbarheter, särskilt eftersom dessa länder vanligtvis är mer beroende av jordbruk.

Med sofistikerade och mer lättillgängliga klimatprognoser är det idag enklare att förutse och planera inför extrema väderhändelser. Trots detta delas majoriteten av katastrofstöd ut *efter* att en kris har inträffat, vilket förhindrar tidiga insatser som kan rädda liv samt skydda bostäder och försörjningsmöjligheter. Förebyggande åtgärder står för endast en procent av den humanitära finansieringen.

Läkaren James från RESCUE gör hembesök i översvämningsdrabbade Aweil i södra Sudan, där Abuks 4-åriga dotter nyligen behandlats för undernäring vid en av RESCUE:s kliniker.

Foto: Adrienne Suprenant för RESCUE

RESCUE:s forskning visar att utdelning av kontantstöd till samhällen som är sårbara för översvämnningar innan en kris inträffar inte bara bidrar till att mildra krisens effekter på försörjningsmöjligheter och osäker livsmedelsförsörjning, utan också förbättrar samhällens långsiktiga motståndskraft.

Kostnadsanalyser visar också att kontantöverföringar innan en kris sannolikt är mer kostnadseffektiva än överföringar efter en kris, och att effektiviteten ökar när insatserna skapas upp över tid och når fler hushåll. I krisdrabbade områden kan insatser som dessa utgöra en hörnsten i samhällens motståndskraft och

lägga grunden för framtida utveckling som skyddar människor lokalt och globalt.

Sverige bör investera i innovativa, beprövade och kostnadseffektiva insatser för att maximera en begränsad biståndsbudget.

Lägg grunden för långsiktigt hållbar utveckling

Det ömsesidigt förstärkande sambandet mellan utvecklingssamarbete, humanitära insatser och fredsbyggande arbete är väldokumenterat. Humanitärt bistånd möter akuta behov men behöver samspela med långsiktiga utvecklings- och fredsinsatser för att bygga motståndskraft, hållbar utveckling och fredliga samhällen – allt för att förebygga nya kostsamma humanitära kriser.

Utökat stöd till icke-statliga aktörer, inklusive lokala organisationer som utför humanitära insatser, kan öka tillgången till hälso- och sjukvård, utbildning och skydd mot könsbaserat våld samt stärka lokala system och bidra till långsiktig hållbarhet inom dessa områden.

Att skala upp humanitärt- och utvecklingsstöd i fragila och konfliktdrabbade stater skulle göra det möjligt för Sverige att leverera på biståndets mål om att rädda liv, lindra nöd och förbättra levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Det skulle också skapa förutsättningar för Sverige att främja strategiska intressen såsom partnerskap, stabilitet och respekt för mänskliga rättigheter.

Svensk biståndsfinansiering bör organiseras på ett sätt som möter behoven hos de människor den är avsedd att hjälpa. Processer som inte är anpassade till lokala aktörers verklighet bör göras om utifrån programmets modell, personals språkkunskaper och

administrativ kapacitet för att möjliggöra effektiv planering, genomförande och rapportering. Detta gäller särskilt kvinno- och flyktingledda organisationer.

Reformer bör säkerställa att kapacitet och resurser inte slösas bort på separata ansöknings- och rapporteringsprocesser för olika delar av samma program och att finansiering är mer lättillgänglig för alla relevanta aktörer.

Svensk biståndsfinansiering bör främja samordnade insatser inom humanitärt arbete, utvecklingssamarbete och fredsbyggande. Detta kräver att projektriktlinjer, ansökningsprocesser och rapporteringskriterier utformas så att de är anpassade för alla typer av implementerande aktörer.

RESCUE:s medarbetare Adoum packar upp paket med nötkräm för behandling mot undernäring i Farchana, Tchad – dit många sudanesiska flyktingar har sökt skydd från våldet i Darfur. Foto: Jacob Zocherman för RESCUE

Framtidens bistånd

Stå upp för Sveriges roll i världen

Internationellt bistånd är inte bara ett moraliskt ställningstagande – det är en strategisk investering för fred, stabilitet och inflytande. Det möjliggör färre konflikter, understödjer fler fredliga allianser och bidrar till att färre människor tvingas på flykt.

Smarta investeringar i bistånd är avgörande för att hantera den växande koncentrationen av konflikter, klimatsårbarhet och extrem fattigdom, där biståndsnedskärningar har oproportionerliga effekter.

Sveriges biståndsnivå har varit ett ledande exempel för andra givare och signalerat ett tydligt engagemang gentemot samarbetsländer.

Sverige bör återgå till målet om bistånd om en procent av BNI under mandatperioden 2026–2030 som en viktig investering i fred och säkerhet. Detta kräver ett tydligt, offentligt åtagande.

Prioritera stöd där behoven är som störst

Ett effektivt bistånd handlar om att rikta resurser dit behoven är som störst. Först då kan biståndsmålet om fattigdomsminskning och FN:s globala hållbarhetsmål uppnås.

305 miljoner människor i världen är i behov av humanitärt stöd och 122,1 miljoner har tvingats på flykt ([UNHCR](#)). Fördelningen är ojämnt koncentrerad till särskilt sårbara länder och samhällen i skärningspunkten mellan konflikt och klimatkris.

Men medan de humanitära behoven fortsätter att eskalera, och antalet människor som lever i extrem fattigdom fortsätter att vara alltmer koncentrerat till fragila, konfliktdrabbade och klimatsårbara länder, sjunker biståndsvolymen till dessa samhällen till rekordlåga nivåer.

Sverige har möjlighet att visa ledarskap och rikta in sitt bistånd på de samhällen som har störst behov. Ett antal risker gör länder särskilt sårbara, vilket RESCUE visat i rapporten [A New Era for Aid](#). Dessa är: graden av humanitära behov; biståndsberoende; skuldproblem, klassificering som minst utvecklade länder (MUL); konflikt- och klimatsårbarhet, samt hur hårt landet drabbas av effekterna av amerikanska biståndsnedskärningar.

RESCUE:s analys av dessa risker visar att 21 länder i skärningspunkten mellan konflikt, klimatförändringar, fattigdom och skuld – såsom Afghanistan och Sudan – står inför allvarliga risker på grund av minskningar i bistånd. Dessa länder är starkt beroende av bistånd som en viktig resurs och har inte tillgång till andra former av internationell finansiering. Dessutom undergräver skuldåterbetalningar ländernas förmåga att investera i sina egna välfärdssystem.

RESCUE:s rekommendationer

- **Sverige bör återgå till målet om bistånd om en procent av BNI under mandatperioden 2026–2030 som en viktig investering i fred och säkerhet.**
- **Svenskt humanitärt bistånd och utvecklingsbistånd måste riktas dit behoven är som störst.**
- **Sverige bör engagera sig även i humanitära- och utvecklingskontexter under de facto-styre, i syfte att stödja behovsbaserat bistånd och hållbar utveckling.**
- **Sverige måste stå upp för Grand Bargain-målet att minst 25 procent av det humanitära biståndet ska gå till lokala organisationer i partnerländer.**
- **Sverige bör snarast vända den nedåtgående trenden i stödet för jämställdhet. Allt svenskt bistånd bör inkludera en jämställdhetskomponent.**
- **Sverige bör säkerställa kvinnors fulla ägarskap och deltagande i utformningen av svenskfinansierat bistånd, bland annat genom partnerskap med kvinnoledda organisationer.**

Det är viktigt att bevara bistånd i form av bidrag till dessa länder för att säkerställa att de inte blir föremål för mer upplåning och växande statsskuld som ytterligare minskar ländernas egen förmåga att utvecklas och i stället leder till ökad fattigdom.

Solidaritet, partnerskap och bistånd skapar ömsesidigt förtroende och välvilja mellan samhällen och regeringar, bidrar till fler demokratiska partners för Sverige, och till att upprätthålla en regelbaserad världsordning. Detta minskar inte bara säkerhetshoten mot lokalbefolkningen utan skyddar även Sveriges säkerhet.

Svenskt humanitärt bistånd och utvecklingsbistånd måste fokuseras dit behoven är som störst.

Upprätthåll engagemang även under de facto-styre

Allt fler stater och regioner lyder under de facto-styre, vilket skapar komplexa frågor för givare och diplomater i deras försök att balansera principfast bistånd med åtaganden att tillgodose humanitära behov, bekämpa extrem fattigdom och genomföra klimatanpassning.

Ofta ses tillbakadragande från nya de facto-kontexter som en enkel lösning på en komplex situation. Men i verkligheten riskerar tillbakadragande från dessa kontexter att innebära stora förluster av givarfinansierade framsteg som hittills gjorts för FN:s hållbarhetsmål, inklusive inom kritiska sektorer som hälsa och utbildning. I slutändan straffas vanliga människor för de facto-styrens handlingar, i form av försämrat stöd – samtidigt som det har liten bevisad inverkan på styrena själva.

Tillbakadragande gynnar inte heller, där så förekommer, framsteg i övergången mot val. Isolering från omvärlden minskar också avsevärt utrymme för att uppmuntra och främja upprätthållandet av internationell rätt.

Sverige bör engagera sig även i humanitära och utvecklingskontexter under de facto-styre, i syfte att stödja behovsbaserat bistånd och hållbar utveckling. Detta kan hanteras utan att kompromissa med principfasthet i biståndet.

En principbaserad strategi kan innefatta ökad övervakning av länders och regioners utveckling mot de facto-styre, stärkta partnerskap med civilsamhället och icke-statliga organisationer, samordning med andra givare, konsekvensanalyser vid tillbakadragande samt fortsatt humanitär diplomati för att främja och skydda humanitärt tillträde.

Stötta lokala aktörer

Effektivt bistånd innebär inte att leverera där det är lätt, utan även där det är som svårast. För att nå de mest utsatta – i syfte att rädda liv och lindra nöd, vilket är målet för svenskt bistånd – krävs riktade insatser med hög specialistkompetens. Detta förutsätter att finansieringen riktas till aktörer som når de mest försummade samhällena och har kapacitet att bygga en hållbar respons som lägger grunden för hållbar utveckling.

Effektivt arbete i kris och konflikt kräver lokal kunskap. Partnerskap med civilsamhället kan möjliggöra fortsatt svenskt engagemang även när stöd till nationella regeringar behöver minskas eller avslutas, men biståndsbehovet kvarstår.

Humanitära- och utvecklingsaktörer stärker genom investeringar i lokala partnerskap både samhällens motståndskraft, det civila samhället och befintliga lokala system – i stället för att duplicera dem. Dessa strukturer är också avgörande för att främja jämställdhet, mångfald och inkludering, när kvinnoräts- och kvinnoledda organisationer ges reella

möjligheter till finansiering och inflytande i beslutsfattandet.

Sverige måste stå upp för målet inom **Grand Bargain** om att minst 25 procent av det humanitära biståndet ska gå till lokala organisationer i samarbetsländer, vilket bidrar till att säkerställa ökad inkludering för effektivare insatser.

Stå upp för jämställdhet

Kvinnor och flickor runt om i världen möter nu en historisk backlash mot jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Politiskt stöd och ekonomiska resurser minskar i takt med att friheter begränsas och röster tystas bland kvinnor, flickor och människor längs SOGIESC-spektrumet (sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika).

Deras situation är särskilt allvarlig i humanitära nödsituationer, där könsbaserat våld ökar och diskriminerande normer hindrar kvinnor och flickor från att få likvärdig tillgång till humanitärt stöd. Jämställdhet gynnar inte bara kvinnor och flickor individuellt, utan ligger till grund för nästan alla aspekter av de svenska utvecklings- och humanitära målen. Mer jämställda samhällen tenderar att vara mer demokratiska, mer fredliga och mer ekonomiskt motståndskraftiga.

Ett led i att tillgodose kvinnors och flickors behov, och att samtidigt stärka deras handlingskraft, är att säkerställa kvinnors fulla ägarskap och deltagande i utformningen av bistånd, bland annat genom stöd till och partnerskap med kvinnoleda organisationer och kvinnorrättsorganisationer.

Sverige har en stark tradition av att främja jämställdhet, men utvecklingen har stagnerat.

År 2024 innehöll 65 procent av Sidas biståndsprojekt en jämställdhetskomponent, vilket är en tydlig minskning från 86 procent år 2019 (**Sidas årsrapport 2024**). Denna nedåtgående trend bör vändas snarast för att åter stärka jämställdhetsarbetet inom biståndet. Allt svenskt bistånd bör inkludera en jämställdhetskomponent.

Lilly deltar i en workshop om psykisk hälsa i Palabek flyktingläger i Uganda, som leds av lokala kvinnor och stöds av RESCUE. Foto: Esther Mbabazi för RESCUE

Sverige bör säkerställa kvinnors fulla ägarskap och deltagande i utformningen svensk-finansierat bistånd, bland annat genom partnerskap med kvinnoleda organisationer och kvinnorrättsorganisationer.

Invånare i Maiduguri, Nigeria, efter den plötsliga evakueringen av Gubio-lägre. Genom ett SIDA-finansierat skyddsprogram stöttar RESCUE familjer med behandling mot undernäring och stöd att återfå ID-handlingar. Foto: Karl Bergbom för RESCUE

Skydd för människor på flykt

Stå upp för rätten att söka asyl

Effektivt bistånd kan bidra till att adressera de bakomliggande orsakerna till att människor tvingas på flykt – såsom konflikter, fattigdom och klimatförändringar. Genom ökade investeringar i humanitärt stöd, hållbar utveckling, fredsbyggande och klimatåtgärder stärks förutsättningarna för att människor ska kunna leva i fred och frihet, i sina hemländer eller i värdländer.

Svenskt bistånd bör fokusera på stöd till människor som drabbats av kriser och

konflikter, och till de samhällen som tar emot majoriteten av de människor som tvingas fly.

Arbete kring drivkrafterna bakom migration kan dock aldrig eliminera alla skäl till att människor kan behöva fly sina hemländer. Internationell rätt erkänner rätten att söka asyl, och individer kommer att fortsätta att behöva skydd mot exempelvis förföljelse, våld, förtryck och instabilitet.

I slutändan är det enda sättet att förhindra att människor riskerar sina liv på farliga resor via irreguljära rutter att tillhandahålla säkra vägar till skydd.

Att använda bistandsmedel till migrationsavskräckande åtgärder, gränskontroller och tvångsåtervändanden undergräver internationella avtal som Sverige har ingått, är kostsamt och dessutom ineffektivt om målet är att minska irreguljär migration. Avskräckande åtgärder och ökad gränskontroll som metod för att minska asylinvandringen bygger inte på fakta om effektivt asyl- och migrationsarbete (se **RESCUE:s analys** av det komplexa sambandet mellan global migration och nationell politik).

Ett viktigt sätt att erbjuda säkra migrationsalternativ för några av de mest sårbara flyktingarna är vidarebosättning. Därför bör UNHCR:s kriterier som baseras på ökad skyddsrisk, utsatthet och särskilda behov ligga till grund för bedömning, och inte integrationskriterier som utgår ifrån en bedömning av förväntade möjligheter för individen att integreras i samhället.

Vidarebosättning kan vara ett viktigt verktyg i internationell diplomati. Det bidrar till att bygga nya partnerskap, främja stabilitet i fragila områden av intresse för Sverige, och tillhandahålla säkra alternativ till irreguljär migration för vissa flyktingar. Ändå uppskattar UNHCR en global **minskning med 84 procent** av de årliga vidarebosättningskvoterna mellan 2024 och 2025, vilket gör denna viktiga hållbara lösning otillgänglig för nästan alla flyktingar för närvarande.

Sverige bör utöka sitt vidarebosättningsprogram i linje med globala behov och tillämpa kriterier baserade på ökad skyddsrisk, sårbarhet och särskilda behov i linje med UNHCR:s riktlinjer.

RESCUE:s rekommendationer

- **Sverige bör utöka sitt vidarebosättningsprogram i linje med globala behov** och tillämpa kriterier baserade på ökad skyddsrisk, sårbarhet och särskilda behov i linje med UNHCR:s riktlinjer.
- **Sverige bör avstå från att villkora bistånd** gentemot partnerländers samarbete med migrationsavskräckande åtgärder, och bistånd bör inte finansiera tvångsåtervändande.
- **Sverige bör fokusera på att skapa säkra vägar till Europa** och till Sverige och avstå från att förlägga gräns- och migrationshantering i tredje land.
- **Sverige bör möjliggöra meningsfulla och systematiska samråd med civilsamhället**, humanitära organisationer och flyktingledda organisationer i genomförandet av EU:s migrations- och asylpakt.

Sverige bör inte ställa krav om migrationsavskräckande åtgärder som villkor för bistånd till partnerländer. Svenskt bistånd bör heller inte finansiera tvångsåtervändande.

Garanterat rättighetsstyrd implementering av EU:s migrations- och asylpakt

EU:s migrations- och asylpakt riskerar att förvärpa snarare än lösa unionens utmaningar inom asyl och migration – exempelvis våld vid gränserna och det ojämlika ansvarstagandet för flyktingar. Implementeringen av pakten måste därför utgå från flyktingars, asylsökandes och migranternas rättigheter. Säkra och lagliga vägar till skydd måste utökas och användas i betydligt större skala än i dagsläget.

EU, och Sverige som medlemsland, bör fokusera på att skapa humana och effektiva asylsystem inom sina gränser, säkerställa att de som behöver skydd behandlas rättvist och får tillräckligt stöd, och belysa konsekvenserna för individer och lokalsamhällen när dessa rättigheter inte upprätthålls.

Överföring av asylsökande utanför EU:s territorium för prövning av asylansökningar och flyktingskydd föreskrivs varken i pakten eller i gällande EU-lagstiftning. EU och Sverige bör inte införa migrationsavtal som förlägger gräns- och migrationshantering till tredje land. Sådana avtal är mycket kostsamma, nästintill aldrig effektiva i att avskräcka nya ankomster och leder i stället ofta till allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter. Se till exempel ett **gemensamt uttalande** från 89 svenska och internationella civilsamhällesorganisationer, inklusive RESCUE.

För individer som efter en fullständig och rättvis bedömning med tillgång till juridiskt ombud har fått avslag på sin asylansökan, bör återvändande endast ske under humana förhållanden med stöd för återintegrering och med respekt för mänskliga rättigheter. Principen om non-refoulement måste alltid

Abubakar pratar med RESCUE:s kommunikationschef i Battipaglia, Italien. Han arbetar som medlare och lärare i italienska på ett mottagningscenter, och kom till Italien efter att ha flytt våldet i norra Nigeria. Foto: Francesco Pistilli för RESCUE

upprätthållas. Frivilligt återvändande kan vara en hållbar lösning när förhållandena tillåter, och måste ske helt frivilligt och fullt informerat.

Systematiskt och meningsfullt deltagande från civilsamhället i övervakningen och utvärderingen av pakten kan spela en viktig roll i att säkerställa opartiskhet och transparens.

Ansvariga beslutsfattare och myndigheter bör aktivt samråda med berörda individer och grupper såsom humanitära organisationer och flyktingledda organisationer, i genomförandet av EU:s migrations- och asylpakt.

International Rescue Committee (RESCUE) arbetar för att människor som drabbas av kris, konflikt och katastrof ska överleva, återhämta sig och kunna bygga upp sina liv på nytt. RESCUE har givit stöd till människor globalt i över 90 år. Sedan slutet av 2019 har vi ett kontor i Sverige.

September, 2025.

© International Rescue Committee

International Rescue Committee

Hammarbybacken 27
120 30 Stockholm

Rescue.org/SE

